

Juni-juli 1839

FAKTA

Dato:
Juni-juli 1839

Sidetal:
10, 11, 12, 13, 14

Dagbogens placering:
Thorvaldsens Museums arkiv,
inspektørens skrin, nr. 1

Ophavsmand/nøgleperson:
Christine Stampe

Generelle kommentarer:
Dette dokument er en del af det
originale manuskript til Christine
Stampes erindringer om Thorvaldsen.
Afskriften af hele manuskriptet
omfatter i alt 60 dele. Denne del er nr.
3.

OBS Dokumentet er også udgivet i
Arkivet, Thorvaldsens Museum. Her
findes den senest opdaterede udgave.

Læs mere om nærværende online-
udgivelse i artiklen Manuskriptet til
Christine Stampes erindringer om
Thorvaldsen.

Omtalte personer:
August Abendroth
August Beck
Ditlev Blunck
Antonio Canova
Conrad Hinrich Donner
Georg Ernst Harzen
Marie Høbye
Albert Kuchler
Napoleon 1.
Elise Stampe
Henrik Stampe
Bertel Thorvaldsen
Henriette Wulff
Peter Wulff
C.C. Zahrtmann
Sophie Elisabeth Zahrtmann

RESUMÉ

Christine Stampes manus til sine erindringer om Thorvaldsen. Dette er 3. del af i alt 60.

TRANSSKRIFTION

- 10 -

[...] længe før havde jeg lovet fr: Wulf¹, at naar hendes Broder Cpt: P Wulf² kom fra [Togt] saa skulde vi med hende besøge Ham i Hamborg, nu var han der, men vi ville naturligvis ikke gjøre tuuer da Th: var hos os, men da denne blodt³ hørte det nævne, sagde han strax: [“]hvorfor ikke? jeg tager gierne med, Donner⁴ har saa ofte inviteret mig, saa besøger jeg ham med det samme.[”] nu reiste vi d. 28⁵, Jette⁶, Elisa⁷[,] Thorvaldsen og jeg[.] i Kiel mødte vi Kpt: Ræder⁸ vores gamle Ven, derfra med diligensen til Hamborg hvor vi sad blandt Svenske Herrer, som fik Respekt da de hørte det var Thorvaldsen, de kiørte med. om Morgen⁹ kom vi til Altona¹⁰[.] kom i et godt Loschie, sendte Bud efter Harzen¹¹ og Wulf, den første i Lybek¹² hvorfra han først kom næste dag, den anden gaar ombord paa hans Skib med os og vise os omkring, medens Thor: besøgte Donner, nu kom fr: Zartman¹³ og inviterede os meget dringend¹⁴ til at Loschere hos hendes fader, men vi ville ikke, og Thorv: var ikke til at overtale til at skille sig fra os. Om Aftenen var Th: med Donner i Theatret¹⁵, jeg var bedte med dem

- 11 -

Men havde refyseret¹⁶, da vi havde bestemt samlede at gaae derhen, m[e]d Kpt: W:¹⁷ men desværre kom for silde¹⁸ og kunde kuns faae een Plads[.] Den tog jeg nu, da de gav Puritanerne¹⁹ meget godt besadt, derfra, saa jeg Th: lige overfor, og det var morsomt at see hvorledes alle saae over til ham, og hvorledes det løb fra Mund, til Mund²⁰, at han var der, og nu at høre dem i min Losche²¹, som ikke ahnede hvem jeg var[.] gjøre deres henrykte Yttringer, og da jeg sagde at jeg rejste med ham havde de Tusinde ting at spørge mig. Næste Morgen²² kom Jørgen²³, besørgede en heel deel Comitioner²⁴ for os, viste os omkring, til Abendroth²⁵ osv[.] tog mod Visitter[.] til Midag til stor Diner, hvor vi støde paa en Herre der fortalte at en Englænder havde gaaet med Dampskibet hvor Th: gik med, og der var en ung Pige i Sælskabet som meget Ivrig havde dispytert²⁶ med ham om Napoleon²⁷, og senere om Tog[t]et mod Kiøbenhavn 1807²⁸ hvor hun havde givet ham det glatte Lag[;] det var Elise²⁹ osv[.] det var mig paafaldende at Tieneren hos Donner³⁰ havde til grønne fløies Bendklæder [h]vide Bomudshansker, Thorvaldsen, sagde: [“]de maate nok have Fnat[”]; ved dineren var Kptain Zartmann³¹, og Generall Scholten³²[.] Vi synes begge at den Gode Sangerinde X lignede hans Høne. ☒ Haven der var deilig og vi besaae Grazieerne³³, som vare fortræffelig opstillede, der saa jeg nu forskiellen mellem Thor's og

Canova's³⁴, skjønt det kuns var et lille Exemplar af den sidstes, men man saae, alle de bøininger, og afekterte Kruseduller, og jeg maatte sande hvad man har sagt om Thor's, at de kunde staae paa et Altar uden at forarge³⁵, saa reene og uskyldige ere de. Thor Glædede sig ret over disse hans Børn, med hvis opstilling han var meget tilfreds, han gik senere atter ind med mig at see paa dem, og vi havde undt ved at komme

- 12 -

Derfra, i Væstibulen³⁶ stod hans lille Hyrdedreng³⁷. ☒

Nogle Vaser osv[.]

En ret smuk Malerie Samling, og et meget stykt Portrait af Thorvaldsen³⁸ malet af Blunck³⁹[.]

Mayers⁴⁰ Skriver⁴¹, men som ikke vare halv saa smukke som Thors: synes jeg. ☒

Vi toge tratte af dagens Strabatzer tidlig hiem i Hotellet og Thorvaldsen, meget undt humør, engstelig⁴², og begierlig efter at komme hiem[.] all den støi og larm kunde han ikke holde ud[. "]For Gudskyld["],] sagde han mig om Aftenen[, "]lad os komme herfra jo før jo heldre, og til vores rolige Nysøe,["] saa jeg lovede, (: skjønt jeg gierne var blevet noget længere) at vi skulde reise næste Dag⁴³, nu fik vi Harzen⁴⁴ til at arrangere alt for os, vi spiste en syperb Frokost⁴⁵, med den deiligste Bøfsteg osv hos Ham, Cometer⁴⁶ lavede Kaffen og de havde saa mange smukke kunstsager at vise os at vi neppe kunde rive os løs; endelig kiørte vil til Lybeck, da vi kom til Oldesloe⁴⁷, var der Market, og medens vi holdt en ½ Timestid var Folk kommet efter at det var Thorvalsen der var med os, og det var morsom at høre dem tale om ham og see deres varme for ham[,] ganske simple Bonder, vi saa et Øieblik Melle Madsen⁴⁸, som saa meere smegtende⁴⁹, og udtæret ud, en[d] nogensinde; ☒ I Lybeck var en hel deel der tog sig af os, [og] Vi saa den bekiendte Professor⁵⁰. I Lybeck⁵¹ bleve vi viste omkring af en Hr: Ackerman⁵² til hvem Harzen havde anbefalet os, og han tog sig meget af os, og var serdeles Artig, den bekiendte Pr: blev os forestilt, men desværre hørte Thorv: ikke rigtig hans Navn, og tog altsaa ikke videre Noti[t]z af ham, end af de Hundrede, som lode sig presentere, dog senere ergrede⁵³ det ham meget, thi han havde stor respekt for ham. ☒☒☒☒ Man viste os Kuchler[s?]⁵⁴ Udstilling osv, og lige som vi skulle seile kommer Stampe⁵⁵ styrtende ganske echaufferet⁵⁶ ind, min Skræk var gruelig, dog fik vi Stampe snart lidt beroliget, og jeg kunde snart giette hvor fra alt kom. Stampe havde ingen Løst haft, at følge med os, men en anden Herre⁵⁷ vilde endelig med,

- 13 -

og lod det forstaae paa allemaader, dog da vi alt vare væl mange til en Vogn (vi hade (Pige⁵⁸ og Tiener med) saa afslog jeg det reent ud, hvor over han blev meget vred, og neppe vare vi borte, saa søgte han at hævne sig, han kiendte hvor Stampe var let at snakke for, og det gjorde han nu saa godt, at han fik ham til at tage Extra, og EilWagen⁵⁹ osv ☒ for at inhente

os, som da netop lykkedes da vi vare ved at tage om Bord paa Dampskibet fra Lybeck til Kiøbenhavn[.] havde han kommet ½ Time senere til Lybeck kunde han inhentet os paa Nysøe. Natten paa Dampskibet glemmer jeg aldrig, og den oven omtalte Herre[.] fik sig hevnet⁶⁰, sagde at glæden var fordoblet[.] paa Reisen til Hamborg havde jeg bearbejdet Thorvalsen til at udføre hans Statye⁶¹ i legems størelse, dog det var umuligt, der skulde en hvis høide til i ArbeidsVærelset, og lyset meget høiere oppe en[d] som vi havde det i hans ArbeidsStue paa Nysøe osv osv ✕ kort jeg følte mig for hvor høit, hvor bredt, og hvor lyst det skulde være, og lagde min Plan⁶² ... ✕, Thorvaldsen, vilde blodt⁶³ have 4 dage til at gjøre Holbers byste⁶⁴ ferdig, nu lode vi ham blive i Kiøbenhavn for at fulende den, den 5te Juli⁶⁵ kom vi fra Hamborg til Kiøbenhavn, derfra tog vi andre til Nysøe og samme Aften gjorde jeg en Tegning, til det lille Atelier, som jeg vilde bygge, fik Forvalteren⁶⁶ til samme aften at bestille Folk, gjøre Akort⁶⁷ med dem

- 14 -

og Kiøbmanden, og alt paa den Condition at det skulde være ferdig om 14 Dage, Stampe valgte Pladsen⁶⁸, som jeg synes meget godt om, det er paa Vænstre Side af Haven fra Hoved Bygningen af og kuns en 50 Skridt fra Havstue Trappen hvorfra en lille bevoxen Gang slynger sig mellem Syrener og Guldregn osv ✕ Veien fører forbie et Buer⁶⁹ med et Egern som ofte har opholdt Thorvaldsen; heele Quarteer⁷⁰ for at, see paa det smidige lille dyr, som han bragte Nøder, og Sukker, [en] pendant der til er med Turtel duer, og begge Bure staaer paa en 6 kantet Forhøining omgivet af store Laurbeer, Myrter⁷¹, og Orange Træer xo⁷²[.] xo lige som paa hvær side af Trappen af Havedøren staaer 2 Store Aloeer som jeg for 15 Aar siden, selv tog paa en Grøft paa Ischia⁷³, og herhiemme plantede i nogle Vaser fra Portisci⁷⁴, disse glædede Thorvaldsen ofte thi det gav det heele noget Sydlig, og om Vinteren naar jeg havde mine store Myrte, Laurbær, Orange, Træer, og Aloen i Stuen (de naar til Loftet, og Solen skindte, kunne han ganske glemme hvor han var, thi det var Varmere og hyggeligere en[d] i Rom. ✕✕ Svanerne kiendte ham[.] Kl: 7 Næste Morgen⁷⁵ faldt det eneste Træe som var i Veien[.] et Gran Træe som alt for fleere Aar siden skulde have været taget[.] fordie Lyn Ilden havde Knækket, dens Top, og nu kom Thor: og tog dens Rod. Pladsen var rund og havde tient til et slags Lysthuus, det laae lige ved Parken, nu blev der blodt⁷⁶ saa megen Plads mellem Atelieet og Vandet at man der kunde have Bord og Bænke #⁷⁷[.] # Det heele Plads har et rækværk hvor over der slynger sig Clematis, og Roser, samt nogle Planter Camille Blomster som Thorv: udtrykkelig havde forlangt da lugten var ham saa behagelig (stærk Blomster lugt i en Stue hadede han, som en egte⁷⁸ Italiener og fik ondt deraf, ved Rækværket staaer en stor Mynte 4 Alen høi og en 5 Alens høit Laurbærtræe, begge i Baller⁷⁹, ved Atelier Muren staaer nu en stor Syren (: i Oktober⁸⁰ engang spiste vi Frokost der med Hauchs⁸¹ før dennes bort

reise til Sorø [ef]t[er] et Besøg af nogle Dage[.] kort der blev lagt en KampesteensGrund og opført en grundmuret lille 6 kantet Huus saa høit og bred, osv med Lyset fra oven, ✕

---

¹ Dvs. Henriette Wulff, søster til Peter Wulff og Christian Wulff.

² Dvs. den danske søofficer Peter Wulff.

³ Dvs. blot.

⁴ Dvs. den dansk-tyske bankdirektør, storkøbmand, etatsråd og senere konferensråd Conrad Hinrich Donner.

⁵ 28.6.1839 rejste Thorvaldsen fra Nysø til Altona med Christine Stampe, Elise Stampe og Henriette Wulff. De blev sandsynligvis indlogeret på hotellet Zum Holsteinischen Hause, hvor Thorvaldsen boede ved flere lejligheder i den senere del af sit liv.

⁶ Dvs. Henriette Wulff.

⁷ Dvs. Elise Stampe, ældste datter af Christine og Henrik Stampe.

⁸ Kaptajn Ræder er p.t. ikke sikkert identificeret, men der kunne være tale om enten kaptajn Jacob Tode Ræder (1798-1853) eller hans bror, der ligeledes var kaptajn Johan Philip Thomas Ræder (1795-1869). Begge arbejdede i Holsten.

⁹ Dvs. 29.6.1839.

¹⁰ Dvs. den tyske by nordvest for Hamburg, som senere blev sammenbygget med denne. Altona ligger i Holsten og var derfor dengang en del af Danmark.

¹¹ Dvs. den tyske kunsthändler Georg Ernst Harzen.

¹² Dvs. Lübeck.

¹³ Dvs. Sophie Elisabeth Zahrtmann, datter af Thorvaldsens ven Conrad Hinrich Donner og gift med søofficeren C.C. Zahrtmann.

¹⁴ Efter tysk dringend, dvs. påtrængende, insisterende.

¹⁵ Thorvaldsen, Conrad Hinrich Donner og Christine Stampe gik i operaen og så I puritani (Puritanerne) af Vincenzo Bellini (1801-1835) 29.6.1839.

¹⁶ Dvs. afslå, afvise, jf. refuserer i Ordbog over det danske Sprog.

¹⁷ Dvs. Peter Wulff.

¹⁸ Dvs. på et fremrykket tidspunkt, sent, jf. silde i Ordbog over det danske Sprog.

¹⁹ Dvs. Vincenzo Bellinis opera I puritani. Operaen er Bellinis sidste og findes i to versioner: den første blev uropført i Paris 1835, imens den anden af forskellige årsager ikke blev opført før 1986 i Bari i Italien.

²⁰ Se evt. flere omtaler af idoliseringen af Thorvaldsen gennem det dertil knyttede emneord.

²¹ Dvs. loge.

²² Dvs. 30.6.1839.

²³ Denne Jørgen må være identisk med den tyske kunsthändler Georg Ernst Harzen. Rigmor Stampe, op. cit., p. 24 identificerer ham i al fald som sådan, og man må formode, at Harzen, der var gammel ven af Stampe, og hvis familie var dansk, af sine danske venner blev kaldt Jørgen, der jo er den danske "oversættelse" af Georg.

²⁴ Dvs. kommissioner, ærinder.

²⁵ Dvs. den tyske advokat og forretningsmand August Abendroth.

²⁶ Dvs. udveksle meninger, drøfte, debattere, jf. disputere i Ordbog over det danske Sprog.

²⁷ Dvs. den franske kejser Napoleon 1.

²⁸ Dvs. Englandskrigene 1807-1814. Se også emneordet herom.

²⁹ Dvs. Elise Stampe.

³⁰ 1.7.1839 var Thorvaldsen til et stort middagsselskab hos Conrad Hinrich Donner sammen med C.C. Zahrtmann, Sophie Elisabeth Zahrtmann, Christine Stampe, Peter von Scholten (1784-1854) m.fl.

- ³¹ Dvs. den danske søofficer C.C. Zahrtmann.
- ³² Dvs. den danske generalguvernør på De Vestindiske Øer, Peter von Scholten (1784-1854). Han opholdt sig midlertidigt i Danmark og vendte tilbage til Vestindien i 1840.
- ³³ Dvs. Donners eksemplar af Thorvaldsens skulpturgruppe Gratieme og Amor, jf. A29.
- ³⁴ Dvs. den italienske billedhugger Antonio Canova og hans udgave af De tre Gratieme, der i dag findes i legemsstore udgaver på bl.a. Hermitagen i Skt. Petersborg og på Victoria & Albert i London. Donners eksemplar var en mindre udgave, som det fremgår af det følgende.
- ³⁵ Se evt. emneordet Kritik af Thorvaldsens værker, positiv.
- ³⁶ Dvs. forhal, indgang til øvrige rum, jf. vestibule i Ordbog over det danske Sprog.
- ³⁷ Dvs. Hyrdedreng, jf. A177.
- ³⁸ Dvs. Ditlev Bluncks Thorvaldsen-portræt i Donners eje er p.t. ikke identificeret. Der kunne være tale om dette fra 1837, eller dette fra 1834.
- ³⁹ Dvs. den danske maler Ditlev Blunck.
- ⁴⁰ Dvs. den danske kunstmaler Ernst Meyer.
- ⁴¹ Sandsynligvis en variant af En romersk gadeskriver skriver et brev for en ung pige, som findes i to eksemplarer på Thorvaldsens Museum, B266 eller B267.
- ⁴² Dvs. ængstelig.
- ⁴³ Dvs. 2.7.1839, hvor selskabet forlod Altona.
- ⁴⁴ Dvs. den tyske kunsthändler Georg Ernst Harzen.
- ⁴⁵ Thorvaldsen spiste frokost hos kunsthändlerne Georg Ernst Harzen og Matthias Commeter (1791-1869) 2.7.1839.
- ⁴⁶ Dvs. den tyske kunsthändler Matthias Commeter (1791-1869).
- ⁴⁷ Dvs. en tysk by mellem Altona/Hamburg og Lübeck, ca. 46 km fra Altona.
- ⁴⁸ Melle er antagelig en forkortelse for mademoiselle. Madsen er p.t. uidentificeret.
- ⁴⁹ Dvs. vansmægte, hensygne, jf. smægte i Ordbog over det danske Sprog.
- ⁵⁰ Den bekendte professor er p.t. uidentificeret.
- ⁵¹ Følgende passage: "I Lybeck bleve vi viste omkring [...] han havde stor respekt for ham", bringes ikke i Rigmor Stampe, op. cit. Passagen er skrevet i venstre margen i nærværende originalmanuskript p. 13, men skønnes at skulle indsættes på p. 12.
- ⁵² Hr. Ackerman er p.t. uidentificeret.
- ⁵³ Dvs. ærgrede.
- ⁵⁴ Navnet er ikke sikkert tydet, men hvis der står Kùchler kunne der være tale om den danske maler Albert Kùchler, eller evt. den tyske grafiker Carl Gotthelf Kùchler. En udstilling af Kùchler-værker i Lübeck i 1839 er dog p.t. ikke identificeret.
- ⁵⁵ Dvs. den danske baron af Stampenborg Henrik Stampe.
- ⁵⁶ Dvs. varm, rød i ansigtet, jf. echauffere i Ordbog over det danske Sprog.
- ⁵⁷ Denne anden herre er p.t. ikke identificeret.
- ⁵⁸ Antagelig kammerjomfruen på Nysø, Marie Høbye.
- ⁵⁹ Efter tysk eilwagen, dvs. hurtigvogn, ekspresdiligence.
- ⁶⁰ Dvs. hævnnet.
- ⁶¹ Dvs. Thorvaldsen med Håbets gudinde, som Stampe ønskede, at Thorvaldsen udførte i stor størrelse efter skitsen Nysø36. Det endte med at ske, jf. Nysø1.
- ⁶² Dvs. planen om at bygge et værksted til Thorvaldsen på Nysø. Værkstedet blev indviet 24.7.1839 under navnet "Vølunds Værksted."
- ⁶³ Dvs. blot.
- ⁶⁴ Dvs. Ludvig Holberg, A876.

⁶⁵ Christine Stampe daterer fejlagtigt tilbagekomsten fra Lübeck til 5.7.1839. Rejseselskabet ankom til København 3.7.1839.

⁶⁶ Dvs. den danske godsforvalter på Nysø og jurist August Beck.

⁶⁷ Dvs. accord, overenskomst.

⁶⁸ Se evt. den danske maler Heinrich Buntzens maleri Herregården Nysø med Thorvaldsen udenfor sit atelier, B203.

⁶⁹ Dvs. bur.

⁷⁰ Dvs. kvarter.

⁷¹ Dvs. en stedsegrøn plante eller busk, jf. myrte i Ordbog over det danske Sprog.

⁷² Kryds og cirkel. Dvs. indvisningstegn. Her indsættes følgende passage skrevet i venstre margen på den anden led: "xo lige som paa hvær side [...] Svanerne kiendte ham".

⁷³ Dvs. den italienske klippeø 30 km sydvest for Napoli.

⁷⁴ Dvs. Portici, som er en bydel i Napoli.

⁷⁵ Dvs. kort tid efter det tidspunkt, hvor Christine Stampe returnerede fra København, hvortil selskabet var ankommet 3.7.1839.

⁷⁶ Dvs. blot.

⁷⁷ Firkant. Dvs. indvisningstegn. Her indsættes følgende passage skrevet i venstre margen på den anden led: "# Det heele Plads [...] staar nu en stor Syren."

⁷⁸ Dvs. ægte.

⁷⁹ Dvs. indholdet i et træ- eller metalkar, jf. balle i Ordbog over det danske Sprog.

⁸⁰ Dvs. oktober 1839.

⁸¹ Dvs. den danske forfatter og naturvidenskabsmand Carsten Hauch.

KILDER TIL
DANSK
KUNSTHISTORIE

NY CARLSBERGFONDET

